

شمنیسم

درمانگران، روح‌ها، آیین‌ها

مجموعه مطالعات ادیان | ۱۶ |

www.ketab.ir

این کتاب ترجمه‌ای است از:
Klaus E. Müller,
Schamanismus: Heiler, Geister, Rituale,
Verlag C.H.Beck, 2011.

www.ketab.ir

سرشناسه: مولر، کلاوس ای.، ۱۹۳۵-م. Müller, Klaus E.
عنوان: شمنیسم: درمانگران، روح‌ها، آیین‌ها
نویسنده: کلاوس مولر؛ مترجم: شاهرخ راعی
مشخصات نشر: تهران: حکمت، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری: ۱۶۸ص
شابک: 978-964-244-205-8
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: عنوان اصلی: Schamanismus: Heiler, Geister, Rituale, 2011
یادداشت: نمایه
یادداشت: کتاب‌نامه
موضوع: شمنیسم، Shamanism
شناسه افزوده: راعی، شاهرخ، ۱۳۵۱-، مترجم
رده‌بندی کنگره: الف ۱۳۹۷ ۸م۹/ش ۲۳۷۰/BL
رده‌بندی دیویی: ۲۹۱/۱۴۴
شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۵۷۴۸۲۱

انتشارات حکمت

تهران، خیابان انقلاب، ابتدای بزرگراه، شماره ۹۴، کدپستی: ۱۳۱۵۶۹۴۱۶۵

تلفن: ۶۶۴۶۱۲۹۲/۶۶۴۱۵۸۷۹ شماره: ۶۶۴۰۶۵۰۵

۰۹۳۹۴۴۰۲۲۵۱

www.hekmat-ins.com   hekmatpub

info@hekmat-ins.com   hekmatpub

شمسیسم: درمانگران، روح‌ها، آیین‌ها

نویسنده: کلاوس مولر

ترجمه: شاهرخ راعی

ویراسته: حسین خندق‌آبادی

چاپ دوم: ۱۴۰۰ شمسی/۱۴۴۳ قمری

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۴۴-۲۰۵-۸

حروفچینی و صفحه‌آرایی: مؤسسه فرهنگی هنری حکمت

چاپ و صحافی: شرکت چاپ و نشر کیمیای حضور

(کلیه حقوق محفوظ و مخصوص ناشر است)

تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه (از قبیل چاپ، فتوکپی، الکترونیکی، صوت و تصویر) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

۵۰۰۰۰ تومان

فهرست

۹	مقدمه مترجم
۱۹	پیش گفتار
۲۵	فصل نخست. دشواری ها و مسائل
۲۵	۱. سلامتی
۲۸	۲. زاد و ولد
۳۱	۳. معیشت
۳۴	۴. شمنان
۴۵	فصل دوم. محل های حضور شمنیسم
۴۵	۱. تصویر پراکندگی
۴۷	۲. نوع شناسی
۵۳	۳. واژگان شمنیسم
۵۷	فصل سوم. کیهان شناخت
۵۷	۱. ساخت جهان
۶۰	۲. نیروهای روحانی
۶۶	۳. مکان نگاری جهان دیگر
۷۱	فصل چهارم. دوران آموزش
۷۱	۱. فراخوانی

۷۶	۲. دگرگونی
۸۴	۳. تقدیس
۸۹	فصل پنجم. شیوه‌های انجام کار
۸۹	۱. آرایش صحنه
۹۳	۲. جامه
۹۹	۳. وسایل
۱۰۷	۴. جلسه
۱۲۳	فصل ششم. زندگی شمن
۱۲۳	۱. زندگی روزمره
۱۲۶	۲. وظیفه
۱۲۸	۳. شخصیت
۱۳۲	۴. مرگ
۱۳۵	فصل هفتم. کوشش‌هایی برای توحید
۱۳۵	۱. نظریه‌های روان‌شناختی
۱۴۳	۲. نظریه‌های مردم‌شناختی
۱۵۷	خاتمه
۱۶۳	گزیده‌ای از منابع
۱۶۵	نمایه

مقدمه مترجم

اصل کتاب پیش‌رو در سری کتاب‌های «دانش» توسط انتشارات بک در آلمان و به زبان آلمانی منتشر شده است.^۱ این کتاب طبق روش مرسوم در سلسله کتاب‌های یادشده به اختصار و در عین حال به شیوه‌ای علمی به اصلی‌ترین جنبه‌های پدیده شمنیسم می‌پردازد. هدف اصلی کتاب گردآوری اطلاعاتی جامع در رابطه با جنبه‌های گوناگون این پدیده و ارائه یک جمع‌بندی کلی از داده‌های علمی و نیز بیان دشواری‌ها و ابهام‌های موجود در مطالعات شمنیسم است. در این کتاب همچنین برخی بحث‌های نظریه‌پردازانه در حوزه شمنیسم نیز مطرح می‌شود.

نویسنده کتاب پروفیسور کلاوس مولر مردم‌شناس آلمانی است. وی تحصیلات دانشگاهی خود را در حوزه‌های مطالعات موسیقی، نمایش، فلسفه، مردم‌شناسی و ترک‌شناسی انجام داده و در نهایت به مطالعات تخصصی در اسلام‌شناسی و مطالعات مغول پرداخته است. او از سال‌های ۱۹۷۱ تا موعده بازنشستگی‌اش در سال ۲۰۰۴ استاد مردم‌شناسی دانشگاه فرانکفورت بوده است. علایق و زمینه‌های تحقیقاتی او تاریخ مردم‌نگاری،

1. Die Reihe C.H. Beck Wissen.

انسان‌شناسی چالش‌های جنسیتی و اشکال ابتدایی رفتارهای اجتماعی است. وی در تألیف کتاب حاضر از منابع روسی، که برای تحقیقات شمنیسم اهمیت بسیار دارند، بهره‌فراوانی برده است. اگرچه بنا به شیوه‌مرسوم در این سلسله‌کتاب‌ها به منظور ایجاد متنی یکدست برای خوانندگانی که تنها قصد آشنایی با این پدیده را دارند از ارجاع تک‌تک داده‌های علمی به منابع آن اجتناب می‌کند.^۱

از زمان انتشار کتاب میرچا الیاده (۱۹۰۷-۱۹۸۶)، دین‌پژوه برجسته رومانیایی، تاکنون مطالعات بسیار و کتاب‌های بی‌شماری در مورد جنبه‌ها و جلوه‌های گوناگون شمنیسم نگاشته شده است. زمانی که الیاده در سال ۱۹۵۱ کتاب خود را، که اولین اثر جامع در زمینه شمنیسم بود، می‌نوشت، بر این قصد بود تا همه منابع موجود در این زمینه را برای کار خود بررسی کند. در نهایت نیز او اثر خود را بر مبنای بیش از ششصد مقاله و کتاب که عمدتاً به زبان روسی بودند نوشت.^۲ از آن زمان تاکنون تحقیقات بسیار گسترده‌ای در زمینه شمنیسم صورت گرفته و به دلایل عدیده‌ای این پدیده در چند دهه گذشته در دانشگاه‌ها و مراکز آکادمیک غربی مورد توجه طیف وسیعی از محققان حوزه‌های گوناگون علوم انسانی و تجربی و به‌ویژه پژوهشگران تاریخ دین، انسان‌شناسان و روان‌شناسان قرار گرفته است. فروپاشی بلوک شرق نه تنها ممنوعیت‌ها و محدودیت‌های ایجادشده برای شمنیسم و مطالعات مربوط به آن را از میان برداشته بلکه محققان غربی را نیز در ارتباط بیشتری با این پدیده و نیز آثار و گزارش‌های مربوط به آن قرار داده است. کتاب پیش‌رو که سال‌ها پس از کتاب الیاده نوشته

۱. مترجم طی مکاتباتی نویسنده و ناشر کتاب را در جریان ترجمه و انتشار این کتاب به زبان فارسی قرار داده و این ترجمه را با موافقت آنان به انجام رسانده است.

۲. عنوان کتاب الیاده به زبان اصلی *Le chamanisme et les techniques archaïques de l'extase* است. این کتاب از روی نسخه انگلیسی با ترجمه نیکوی محمدکاظم مهاجری به فارسی برگردانده شده است.

شده به اختصار تحلیلی در مورد نظرات الیاده نیز ارائه می‌دهد و در برابر دیدگاه‌های آن محقق برجسته ادیان موضع‌گیری می‌کند.

شمنیسم اساساً به عنوان یکی از کهن‌ترین شیوه‌های درمانی انسان تعریف می‌شود. محوریت این پدیده با شمن است که میان انسان و قوای روحانی پادرمیانی می‌کند و در نقش میانجی، توازن برهم‌خورده میان انسان، طبیعت و ارواح را مجدداً برقرار می‌سازد. البته برای این کار شمن علاوه بر فراگیری فنون و رموز این حرفه، یک نوع فراخوانی و تشرّف را پشت سر گذاشته که از او موجودی دووجهی، نیمی انسان و نیمی روح ساخته است. شمنان انسان‌های برجسته و متمایز گروه و جامعه خود بوده‌اند که در زمینه حرفه و نقش اجتماعی خود استعدادها و توانایی‌های خاصی داشته و به‌ویژه با استفاده از فنونی که از استادان خود می‌آموخته‌اند از کار هموعان و خویشان خویش ایثارگرانه گره‌گشایی می‌کرده‌اند. بقای شمنیسم و تداوم حضور شمنان خود گواهی بر توفیق آنان در درمانگری و نیز در به انجام رساندن دیگر وظایف و نقش‌های اجتماعی‌شان بود. در این کتاب نویسنده ضمن توصیف حیات پارینه‌سازگی شمنیسم را در واقع به عنوان پدیده‌ای در تأمین عوامل اولیه بقای انسان، یعنی سلامتی، امرار معاش و زاد و ولد تعریف می‌کند.

شمنیسم در مفهوم کلی و تعریف کلاسیک آن پدیده‌ای متعلق به شمال آسیا، سیبری و تا حدی آسیای مرکزی است. البته این پدیده دارای انواع متمایزی است که حوزه گسترش هر کدام از این انواع در کتاب پیش‌رو به دقت توصیف و بیان شده است. اصولاً باید در نظر داشت که در نواحی قطبی که خاستگاه اصلی شمنیسم است، شرایط اقلیمی و محیطی منجر به بروز برخی مسائل اجتماعی و دشواری‌های معیشتی و نیز سبب بروز حالات و ویژگی‌های شخصیتی خاصی در بسیاری از افراد شده است. شمنیسم، دست‌کم نوع اصیل آن، پدیده خاص این جوامع است و به نظر می‌آید